

Fitxa de Fons

Títol: Fons de la Catedral de Tarragona

Acrònim: TarC

Data/es: Segles XVII-XX

Volum i suport: 107 capsos d'arxivador

Localització:

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)
Carrer de Sant Pau, 2
43003 Tarragona

El fons es conserva a la zona de reserva de l'AHAT, amb l'Arxiu Capitular de la Catedral.

Contacte:

Mn. Manuel Maria Fuentes i Gasó (Director de l'AHAT)
Joan Maria Quijada i Bosch (Tècnic d'arxiu)

Tel: 977 233 412 (ext. 214)

Correu: arxiu.historic@arquebisbattarragona.cat

Enllaç (IFMuC): <http://ifmuc.uab.cat/collection/TarC>

Procés de catalogació de la col·lecció «llibres corals» del fons TarC, a l'antiga sala de l'Arxiu Capitular de la catedral de Tarragona

Productors

Mestres de capella i organistes de la Catedral de Tarragona.

Història arxivística

Els primers intents de classificar el repertori musical de la catedral daten del darrer quart del segle XIX. D'aquesta època s'ha conservat una llibreta manuscrita de 8 pàgines, que conté una relació d'obres manuscrites, sense numerar, de mestres dels segles XVIII i XIX –Ripollès, Valls, Picanyol, Montserrat, Juncà, Milà, Viola, Llonell, Bruguera, Bonamich– fins arribar a Rafael Maneja, mestre de la catedral entre 1876 i 1918. És probable que el mateix Rafael Maneja fos l'autor d'aquest primer llistat, en el qual s'esmenta la presència en el fons de «muchos cuadernos de partituras antiguas la mayor parte ininteligibles».(1)

Al mestre Maneja el succeí Miquel Rué, del qual s'han conservat tres documents d'inventari del fons musical. El primer consisteix en una "Llibreta / que conté / les Obres Musicals / del / Arxiu de la Catedral / de TARRAGONA", al terme de la qual hi consta "Catalogat per Miquel RUE".(2) Es tracta d'una llibreta mecanoscrita, de 18 pàgines, amb una relació de 140 obres, on hi predominen autors coetanis de Rué, però on també hi figuren algunes obres de J. Picañol, A. Milà i B. Bruguera, al costat d'un llarg llistat de composicions de R. Maneja.

(1) AHAT: ACT Reg 3617, capsa 479.

(2) AHAT: ACT Reg 3615, capsa 479.

Es conserven dos llistats més que atribuïm igualment a M. Rué. Un d'ells consisteix en ua relació de 140 obres, en 4 pàgines mecanoscrites sota el títol "Obres del Arxiu / de la / Catedral / de / Tarragona",⁽³⁾ entre les quals apareixen també algunes obres de J. Picañol, A. Milà i B. Bruguera, autors revalorats dels segles XVI i XVII –G. P. da Palestrina, O. Lassus, T. L. de Victoria i H. Schütz–, literatura musical eclesiàstica italiana i alemanya de finals del s. XIX i principis del XX, i obres de Rafael Maneja, Miquel Rué i Salvador Ritort, organista de la catedral entre 1914 i 1955.

L'altre llistat duu el títol de "Catàlec de les obres / del / Arxiu Musical / de la / Catedral / de / Tarragona".⁽⁴⁾ Es tracta d'un llibre d'inventari, incomplet, que conté les obres agrupades per gèneres i distribuïdes en 132 carpetes numerades. La seva confecció també deuria ser obra de M. Rué; posteriorment, S. Ritort hi afegí a llapis un llistat de les seves obres.

Durant el magisteri de M. Rué, el canonge Faust Cucurull i Bañeras –axiver capítular entre 1911 i 1931– degué fer una primera indexació dels llibres corals, assignant-los la numeració etiquetada al lloc que la majoria d'ells encara conserven i que hem mirat de respectar convertint-la en la signatura topogràfica.

El 6 de setembre de 1954, Salvador Ritort va incorporar a TarC una part del fons compositiu de Rafael Maneja, que aquest havia llegat a Josep Jordà i que, al seu torn, aquest darrer va donar a mossèn Ritort:

"Aquest repertori d'obres formaren / part de l'arxiu de musica del mestre de / capella de la Catedral de Tarragona / Dn. Rafel Maneja, qui les va legar al seu / hereu de confiança Moss. Josep Jorda / fent-me-nen depositari perquè un dia / determinat (a voluntat meva) fossin / incloses en l'arxiu de la Catedral de / Tarragona; cosa que avui dia 6 de / Septembre dono compliment, amb / motiu de obtindre la meva jubilacio / com a beneficiat organista Zon d'aquesta / Catedral. Tarragona 6 de setembre / de 1954 Salvador Ritort Faus Pvre. / El paper doblegat que va adjunt, era la clásica / batuta del esmentat mestre."⁽⁵⁾

Aquest llegat compositiu de R. Maneja no es va arribar a integrar mai amb el fons TarC; es va guardar, durant anys, en un armari situat fora de l'estança de l'Arxiu Capítular on es conservava el fons musical de la catedral i no es va arribar a incorporar al Catàleg IDIM que elaborà Francesc Bonastre el 1977.⁽⁶⁾

El 1996, mossèn Josep Monné, organista de la catedral, va encamisar els manuscrits amb dossiers de cartulina groga i els va col·locar en caps de d'arxivador, seguint la numeració provisional del Catàleg IDIM. Poc temps després, les deficiències ambientals de les antigues instal·lacions de l'Arxiu Capítular van aconsellar que aquest i el seu fons musical –llevat de la col·lecció de llibres corals– es traslladés a la renovada seu de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Allà és on el vam retrobar, la primavera de 2012, per posar el fil a l'agulla a la fase final de la seva catalogació.

Abast i contingut

El Fons Musical de l'Arxiu Capítular de la Catedral de Tarragona conserva sis col·leccions de repertori musical, manuscrit i imprès, de significatiu relleu i importància per a l'estudi de la història de la música catalana: 1.114 «manuscrits d'autor», 299 «manuscrits anònims», 74 «llibres corals», 5 «llibres de faristol», 118 «impresos d'autor» i 1 d'«impresos anònims».

La col·lecció «manuscrits d'autor» reuneix obres generades per destacats mestres de capella i organistes de l'àmbit hispànic entre els segles XVII i XX. Una part ben significativa d'aquest repertori d'autor pertany a l'obra compositiva dels propis mestres de capella i organistes que se succeïren en l'exercici dels magisteris de la Seu tarragonina en el decurs dels segles XVII, XVIII, XIX i primer terç del XX.

⁽³⁾ AHAT: ACT Reg 3616, capsa 479.

⁽⁴⁾ AHAT: ACT Reg 3630, capsa 479.

⁽⁵⁾ AHAT: ACT Reg 3618, capsa 479.

⁽⁶⁾ AHAT: ACT Reg 3631, capsa 479. Bonastre i Bertran, Francesc. *Catàleg de l'Arxiu Musical de la Catedral de Tarragona*. Institut de Documentació i Investigació Musicològiques "Josep Ricart i Matas" (IDIM). Barcelona, 1977. Volum mecanoscrit de 239 pàgs.

Des de la seva institució la catedral de Tarragona va ser un centre de referència primordial dins del mapa musical dels països de l'antiga Confederació Catalanoaragonesa. Tarragona no solament mantenia estretes relacions musicals amb les catedrals de Barcelona, València, Sogorb, Tortosa, Lleida i La Seu d'Urgell, sinó que esdevenia la principal porta d'accés dels intercanvis musicals que durant més de quatre-cents anys es produïren entre Catalunya, València i Aragó.

A l'ensem de ser un dels principals centres de producció musical, la catedral de Tarragona esdevingué un ineludible centre de connexió entre les catedrals catalanes –amb Barcelona, Lleida i La Seu d'Urgell–, i les de València i La Seu de Saragossa. Alguns dels principals compositors dels segles XV, XVI, XVII i XVIII n'han deixat testimoni: Joan Ferrer, organista, i Joan Borgunyó, mestre de capella, de les catedrals de Barcelona i Tarragona durant els segles XV i XVI; Nicassi Çorita, mestre de València i Tarragona, autor del Liber Motectorum (Barcelona, 1584); Rafael Coloma i Pere Riquet, músics que alternaren els seus mestratges entre les catedrals de Tarragona i La Seu d'Urgell; Joan Pujol (1570-1626), format a la catedral de Barcelona, mestre successivament de Tarragona, Saragossa i, de nou, Barcelona; Jeroni de la Torre, mestre de Tarragona (1627), Barcelona (1636-1642) i València (1645-1665)...

Dins d'aquesta col·lecció de «manuscrits d'autor» hi són ben representats els principals mestres de capella i organistes que regiren els magisteris de la catedral de Tarragona entre els segles XVIII i XIX: Joan Crisòstom Ripollès, 25 obres; Joan Rossell, 16; Felip Vicente, 8; Francesc Frexes, 15; Jaume Pellicer –arpista de la capella de la catedral entre 1715 i 1760–, 7 obres; Antoni Milà, amb 233; Melcior Juncà, 229; Francesc Bonamich, 56; Bonaventura Bruguera, 131; i Rafel Maneja, 174. Al costat d'aquests autors el fons conté còpies d'obres de reputats mestres catalans dels segles XVIII i XIX com Josep Martí, Jaume Caselles, Josep Picanyol, Bernat Tria, Pau Montserrat, Francesc Valls, Ansel Viola, Pere Joan Llonell, Carles Bager, Jaume Balius o Francesc Andreví.

A banda de la gran presència de repertori eclesiàstic són dignes d'esment les obres instrumentals d'alguns d'aquests autors, en especial, les simfonies orquestrals de Bonaventura Bruguera, escrites dins del primer terç del segle XIX, que ja palesen una certa recepció dels nous estils romàntics.

La col·lecció «manuscrits anònimes» conté, principalment, repertori dels segles XVIII i XIX, que ha arribat de forma anònima però que permetrà en el futur suggerir i identificar, noves autories i atribucions. La col·lecció de «llibres corals» destaca tant per la seva magnitud com per la pulcritud dels seus llibres. Dels 74 volums conservats, 38 van ser escrits a finals del segle XVI amb una notable bellesa ornamental, amb les seves lletres capitals il·luminades i també miniades. La confecció d'aquests llibres es veié impulsada per l'esperit contrareformista dels arquebisbes de la Seu. Rafael Coloma, en qualitat de mestre de cant de la catedral, rebé l'encàrrec de dur a terme una acurada renovació i correcció dels llibres corals. La seva catalogació permetrà contribuir a l'estudi del repertori del cant pla que es conreava a les catedrals catalanes entre els segles XVI i XIX.

La col·lecció «llibres de faristol» correspon a quatre volums i un fragment, de caràcter miscel·lani amb polifonia dels segles XVII i XVIII, entre els quals, un exemplar incomplet de l'edició impresa dels Magnificat de Sebastián Aguilera de Heredia (Saragossa, 1618). El "Liber Completorium" (LLF-4) va ser copiat dins del marc de la primera meitat del s. XVII i qui sap si l'estudi de les seves concordances conduirà a la identificació d'obres de coneguts polifonistes de l'època. Quelcom semblant succeix amb el LLF-3, copiat a mitjan s. XVIII, però amb el format de l'estil antic de la polifonia del XVI; aquest recull podria contenir repertoris d'antics mestres de la mateixa catedral. Aquesta col·lecció desvetllarà, sens dubte, l'interès de noves recerques.

Per la seva banda, el repertori de la col·lecció de música impresa conserva valuoses edicions del segle XIX, tant pel que fa a la primeres miscel·lànies de polifonia del Renaixement –publicades a Alemanya a partir de la dècada de 1860–, com a primeres edicions de música d'orgue, com les obres de C. Tournemire que el propi autor dedicà Salvador Ritort, organista de la catedral, a principis de segle XX.

Instrumentes de descripció

Entre finals de 1975 i l'estiu de 1977 el professors Francesc Bonastre i Antonio Martín Moreno de la UAB –acompanyats dels estudiants Joan Bagüés, Maria Farré, Josep Maria Gregori, Gretel Klein, Carmen Romeu, Maria Vila-Coro i Josep Maria Vives–, dugueren a terme el fitxatge del fons de manuscrits que en aquella època es conservava a la sala de l'antic Arxiu Capitular. Aquella estança estava situada damunt l'ala oriental del claustre i s'hi accedia per una escala situada al costat de la capella del Corpus Christi. La sala tenia recolzats a les seves parets els armaris que, durant segles, guardaven la documentació històrica del Capítol i els manuscrits del seu fons musical. Els manuscrits es conservaven a l'interior de lligalls amb cobertes de cartró nuats amb vetes, dins d'un armari situat entre dos gran finestral·les. Al bell mig de la sala, una llarguíssima taula permetia desplegar i recomptar amb comoditat les partícels.

El 1977 Francesc Bonastre confeccionà el Catàleg IDIM, el qual arribava al seu terme amb un còmput total de 1.099 registres –837 obres d'autor i 262 obres anònimes–, acompanyat dels índexs d'incipits literaris i autors. Aquell primer catàleg tenia pendent d'incorporar les col·leccions de llibres corals, llibres de faristol, impresos i la part del llegat de R. Maneja que havia romàs separada del fons musical antic.

El 1993, mossèn Joan Grifoll, Secretari Diocesà de Música Sacra, revisà el catàleg del fons musical –bo i respectant la numeració provisional del Catàleg IDIM– i confeccionà un "Catàleg d'obres musicals / Arxiu de la Catedral de Tarragona / Autors dels ss. XVIII-XIX",⁽⁷⁾ que contenia una descripció de 700 manuscrits d'obres d'autor acompanyada d'una «valoració» de l'obra.

Regles o convencions

Guia pel tractament i descripció dels documents musicals del projecte IFMuC de la UAB.

Autoria i data/es

Montserrat Canela i Grau es feu responsable de la tasca d'informatització del Catàleg IDIM (2007-2011) i de la fase pre-definitiva de catalogació de les obres anònimes (2012). Entre 2012 i 2015, Josep Maria Gregori i Cifré va dur a terme la confecció del catàleg definitiu, establint i completant la catalogació de les col·leccions del fons i la seva ordenació definitiva. L'edició impresa del catàleg va veure la llum el juny de 2015.

Fonts

BONASTRE I BERTRAN, Francesc – GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria – CANELA I GRAU, Montserrat. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 8: Fons de la Catedral de Tarragona*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2015.

Bibliografia

- BAIXAULI MORALES, Eduardo. *Tarragona musical. (Un siglo de vida artística) 1850-1950*. Tarragona, 1969.
- BONASTRE i BERTRAN Francesc. "Formes tròpiques al Ms. 276 de la Biblioteca de Catalunya. La consuetud de Tarragona", *Boletín Arqueológico, època IV*, fascs. 113-120, anys 1971-1972, pàgs. 323-338.
- BONASTRE i BERTRAN, Francesc. "La Capella Musical de la Seu de Tarragona a mitjan segle XVIII", *Boletín Arqueológico, època IV*, fasc. 133-140, anys 1976-1977, pàgs. 259-270.
- BONASTRE i BERTRAN, Francesc. *Missa Susanne un jour*. Pere Riquet (s. XVI-XVII). Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV», 1982.- Quaderns de Música, 1.
- BONASTRE i BERTRAN, Francesc. "L'estada del compositor Rafael Coloma a la catedral de Tarragona (1589-91, 1595-1600)", *Recerca Musicològica*, III (1983), p. 67-68.
- BONASTRE i BERTRAN, Francesc. *Francesc Tàpies (1898-1985). Motets i responsoris*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV», 1986.- Quaderns de Música, 3-4.
- BONASTRE i BERTRAN, Francesc. "Tarragona", *DMEHA*, 10, p. 177-178.

(7) AHAT: ACT Reg 3632, caps 479.

- CANELA i GRAU, Montserrat. *Aspectes documentals al voltant de la música de la catedral de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII: Antoni Milà*. [Treball DEA]. Barcelona: UAB, Departament d'Art, 2009.
- CANELA i GRAU, Montserrat. "Presència musical a la catedral de Tarragona en la segona meitat del segle XVIII a través de les seves actes capitulars", *Anuario Musical*, 67 (2012), 103-132
- CANELA i GRAU, Montserrat. "Els músics del rerecor de la catedral de Tarragona", *Anuario Musical*, 62 (2007), 29-38.
- CANELA i GRAU, Montserrat. Antoni Milà: tres dècades de paisaje sonoro devocional. Estudio sobre la capilla de música y el compositor tarraconense en la segunda mitad del siglo XVIII. [Tesi Doctoral]. Salamanca: Universidad de Salamanca, 2017.
- CANELA i GRAU, Montserrat. "Circulación de músicos en la catedral de Tarragona en el último tercio del siglo XVIII", a *Musicología en el siglo XXI: Nuevos retos, Nuevos enfoques* (coord. Begoña Lolo, Adela Presas). Madrid: Sociedad Española de Musicología, 2018, p. 1007-1016.
- CANELA i GRAU, Montserrat. "Aproximació sobre l'abastiment de paper a la Catedral de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII: les marques d'aigua en els manuscrits d'Antoni Milà", *Butlletí Arqueològic*, 41 (2019), p. 205-236.
- CAPDEVILA i FELIP, Sanç. "Les antigues institucions escolars de la Tarragona restaurada", *Estudis Universitaris Catalans*, XII (1927, I), 348-375.
- CAZURRA i BASTÉ, Anna. El compositor i mestre de capella Joan Rossell i la seva aportació al Pre-Classicisme Musical Hispànic. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1992.
- CAZURRA i BASTÉ, Anna. "Rossell Argelagós, Joan", *DMEHA*, 9, p. 432-435.
- FA i ECHEVARRÍA, Mayra. *Melcior Juncà (1757-1824): Biografia i música litúrgica*. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1998.
- FUENTES i GASÓ, Manuel. "De la memòria de Sant Fructuós al triomf de Santa Tecla. L'església de Tarragona del segle III al XVIII", *Pallium. Exposició d'Art i Documentació*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 1992.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. La producció musical conservada de Joan Crisòstom Ripollès († 1746): catalogació i transcripció. [Tesi de Llicenciatura]. UAB: Departament d'Art, 1977.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. "Joan Crisòstom Ripollès († 1746). Biografia i catalogació de la producció musical conservada", *Boletín Arqueológico, época IV, fascs. 133-140, anys 1976-1977*, p. 251-258.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. "Joan Crisòstom Ripollès (ca. 1680-1746). Mestre de capella de la Catedral de Tarragona", *Recerca Musicològica*, II (1982), p. 19-41.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. "Villancico Buena noche zagales, a 8. Joan C. Ripollès (ca. 1680-1746). Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1982.- Quaderns de Música, 2.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. "Joan Crisòstom Ripollès (1678-1746) a les oposicions del magisteri de capella de la Seu de Tortosa del 1708", *Butlletí Arqueològic, época V, any 1992, núm. 14*, p. 137-147.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. *Joan Crisòstom Ripollès (1678-1746). Música Eclesiàstica per a 1, 2, 4 i 8 veus*. Barcelona: Amalgama, 2014.- *Mestres Catalans Antics*, 4.
- GREGORI i CIFRÉ, Josep Maria. "Fons de la Catedral de Tarragona (TarC)", *Revista Musical Catalana*, 366 (2018), 62.
- QUÍLEZ MATA, Julio Luis. "La reforma del clergat en el si del programa reformista borbònic: el Nuevo Plan Beneficial de la catedral de Tarragona", *Historia et Documenta. Revista de divulgació historica i dels fons documentals de l'Arxiu Historic Comarcal. Valls (Alt Camp)*, 6 (2000), 9-43.
- RAMÓN i VINYES, Salvador. *Los Organos de la Catedral de Tarragona*. Tarragona: Caja de Ahorros Provincial de Tarragona, 1974.

- RAMÓN i VINYES, Salvador. "Canonges, Comensals i Beneficiats de la Seu de Tarragona", Butlletí Arqueològic, època V, anys 1999-2000, núms. 21-22, p. 241-595.
- RUSIÑOL i PAUTAS, Maria del Carme. "Mira Piadosa Thecla, de Melcior Juncà (1757-1809): contribució a l'estudi del villancet català de les darreries del segle XVIII", Recerca Musicològica, VIII (1988), 143-191.
- RUSIÑOL i PAUTAS, Maria del Carme. Els villancets de Melcior Juncà: contribució al seu estudi a la música catalana del segle XVIII. [Tesi Doctoral]. UAB: Departament d'Art, 1992.
- SALISI i CLOS, Josep Maria. "El villancico Esat nit gloriosa. Aportació a la cultura popular de finals del segle XVII i inicis del XVIII", Revista Catalana de Musicologia, IV (2014), 41-79.
- SOBERANAS LLEÓ, Amadeo. "Notas sobre dos manuscritos tarraconenses de la Biblioteca Central", Biblioteconomía, 48 (1958), 135-141.
- TOMÀS i ÀVILA, Andreu. El Culto y la Litúrgia en la Catedral de Tarragona (1300-1700). Tarragona: Instituto de Estudios Taraconenses «Ramon Berenguer IV», 1963.